

२कोमे अमरः । कामप्रतिघातेन तस्य जातत्वात्तथात्वम् ।
१मूल्यायां शब्दर० ।

प्रतिघात पु० प्रति+हन-णिच् भावे अण् । १मारणे २हत-
चित् विघाते च । ल्युट् प्रतिघातेन तत्कार्थे न० अमरः ।

प्रतिघ्न न० प्रति+हन-घञर्थे क । अङ्गे शब्दच० ।

प्रतिचक्ष्य लि० प्रति+चक्ष-गत्यु वा स्वादेशाभावः । प्रक-
र्षेण दृश्ये ऋ० १।१।१२।११भा० ।

प्रतिच्छन्दस् लि० छन्दोभिप्रायः प्रतिगतच्छन्दः अत्य० स० ।

१अभिप्रायानुरूपे २प्रतिरूपे ३अनुरोधे च लि० का० ।

वेदच्छन्दः साकल्ये अव्ययी० । ४प्रतिवेदमित्यर्थे अव्य० ।

प्रतिच्छन्दक लि० प्रति+छन्द-एबुल् । प्रतिनिधौ ६।१८०
लोके कुल्लूकभट्टः ।

प्रतिच्छाया स्त्री प्रतिरूपा छायायाः प्रा० स० । प्रतिरूपायां
१प्रतिमायां २सादृश्ये च अमरः । [हेमच० ।

प्रतिजङ्गा स्त्री प्रतिगता जङ्गाम् अत्या० स० । अयजङ्गायाम्

प्रतिजन अव्य० वीष्वायाम् अव्ययी० । जनं जनं प्रतीत्यर्थे

तस्य अंशा० अलोदात्तता । तत्र साधु प्रतिजना० खञ् ।

प्रातिजनेन प्रत्येकजनसाधौ लि० ।

प्रतिजनादि “प्रतिजनादिभ्यः खञ्” पा० उक्ते खञ्प्रत्य-
यनिमित्ते शब्दगणे स च गणः पा० न० उक्तो यथा

“प्रतिजन इदं युगं संयुगं समयुगं परयुगं परकुलं प-
रसकुलं असुखकुलं सर्वजनं विश्वजनं महाजनं पञ्चजनं”

प्रतिजन्य न० प्रतिकुर्वन् जन्तुं युद्धं यस्य, प्रतिजने-विपक्ष-
जनपदे मयः यत् वा । १प्रतिबले २प्रतिपक्षजनपदभवे

च ऋ० ४।५।७ भा० ।

प्रतिजल्पक पु० “इत्ताजल्पभावेऽस्मिन् प्राप्तिर्नाहृत्युक्तम् ।

दूतसम्पन्नकनेनोक्तं यत् स प्रतिजल्पकः” उक्त्वन्मभ्युक्त-
वक्ष्ये दूतवाक्यभेदे ।

प्रतिजागर पु० जागरस्य प्रतिनिधिः । १प्रत्यवेक्षणाय गृह-
कवेक्ष्येति नियोगे अमरटी० । रायसकुटः । ल्युट् ।

प्रतिजागरश्च तत्कार्थे न० सार्क० पु० ६६अ० ।

प्रतिजिह्वा स्त्री प्रतिरूपा जिह्वा प्रा० स० । तालूमूल्ये जिह्वा-
कारे मांसपिण्डे (आलजिब) स्पर्शे क । तत्कार्थे लि० का० ।

प्रतिज्ञा स्त्री प्रति+ज्ञा-भावे “आतश्चोपसर्गे” पा० अङ् ।

१कर्त्तव्यप्रकारकज्ञानानुरूपव्यापारे स च करिष्यामी-
त्यादिवाक्यरूपः “वाध्यनिर्देशः प्रतिज्ञा” गो० सू० उक्ते

साध्यवत्त्वेन पञ्चनिर्देशरूपे २पञ्चाङ्गन्यायावयवभेदे “यथा

अग्नेतो वज्रिमान् इत्यादिवाक्यम् तत् भाष्यम् “प्रज्ञाप-

नीयेन धर्मेण विशिष्टस्य परिग्रहवचनम् वाध्यनिर्देशः

प्रतिज्ञा यथा शब्दोऽनित्य इति” । अवयवपञ्चमे अतु-

मानचिन्तामगत्यादिदीधितौ विस्तारः । व्यवहारे पञ्चा-

भिधायके १पूर्वपक्षभावाद्यपरपर्याये वाक्ये यथा समेदं

इत्यमनेन गृहीतं न ददातीत्यादि । पूर्वपक्षशब्दे

४४०६४० इत्यम् । ४अङ्गीकारे अमरः भावे ल्युट् ।

प्रतिज्ञानं तत्कार्थे न० ।

प्रतिज्ञात लि० प्रति+ज्ञा-क्त । प्रायुक्तप्रतिज्ञाविषये “ततो-

ऽर्थो लेख्येत् सद्यः प्रतिज्ञातार्थसाधनम्” इति श्रुतिः ।

प्रतिज्ञान्तर न० अन्या प्रतिज्ञा मयू० स० । “प्रतिज्ञातार्थ

प्रतिषेधे धर्मविकल्पात्तदर्थनिर्देशः प्रतिज्ञान्तरम्” गो० सू०

उक्ते निष्पक्षस्यानभेदे विहतं चेदं उक्तौ “प्रतिज्ञान्तरं

लक्षयति । प्रतिज्ञातस्यार्थस्य प्रतिषेधे कृते तद्वदुपपत्ति-

धीर्भया धर्मस्य धर्मान्तरस्य विशिष्टः कल्पो विकल्पः तस्माद्भि-

शेषणान्तरविशिष्टतया प्रतिज्ञातार्थस्य कथनमिति फलि-

तार्थः । प्रतिषेध इत्यनेन भट्टितिसंवरणे विलम्बेनापि

स्वयं दूषणं विभाव्य विशेषणं न दोष इत्युक्तं, प्रतिज्ञा-

तार्थस्येत्युपलक्षणम् हेत्वतिरिक्तार्थस्येति तत्त्वं तेन

उदाहरणान्तरमुपनयान्तरश्च प्रतिज्ञान्तरत्वेन संगृहीतं

भवति । इदञ्च पक्षसाध्यविशेषणभेदात् प्रत्येकं द्विविधं

यथा शब्दोऽनित्य इत्युक्ते ध्वनौ वाधेन परेष प्रत्युक्ते

वचोक्तकः शब्दः पक्ष इति प्रतिज्ञान्तरं, न चेदमर्थान्तर

प्रकृतोपयोगात् न चेयं प्रतिज्ञाहानिः पूर्वोक्तस्यापरि-

त्यागात् एवं पर्वतो वज्रिमान् सुरभिर्मणिनधूमवत्त्वादि-

त्युक्ते अवसर्गविशेषणत्वेन च परेष प्रत्युक्ते लक्षणा-

गुरुप्रभववज्रिमानित्यत्र, एवं तादृशवज्रो साध्ये यः सुरभि-

मणिनधूमवान् स वज्रिमानित्युदाहरणे न्यूनत्वेन प्र-

त्युक्ते च तादृशवज्रिमानित्यत्र, एवमन्वदप्युक्तम् ।

प्रतिज्ञापत्र न० प्रतिज्ञासूचकं वस्त्रम् शा० त० । भाषापत्रभेदे ।

प्रतिज्ञाविरोध न० “प्रतिज्ञाहेत्वोर्विरोधः प्रतिज्ञाविरोधः”

गो० सू० उक्ते निष्पक्षस्यानभेदे विहतचेदं उक्तौ

“प्रतिज्ञाविरोधं लक्षयति अत्र च प्रतिज्ञाहेत्वपदे कथा-

कालीनवाक्यपरे तथा च कथायां स्ववचनार्थविरोधः

प्रतिज्ञाविरोधः यद्यपि काश्चनमयः पर्वतो वज्रिमान्

पर्वतः काश्चनमयवज्रिमान् सुदो वज्रिमान् सुदत्वात्

पर्वतो वज्रिमान् काश्चनमयधूमादिद्यादौ हेत्वाभासान्तर-

साङ्ख्यं तथाप्युपाधेयवज्ररेण्युपाधेरसाङ्ख्यां दोषः ।

न चावङ्गीर्यस्वभावाभावः पर्वतो न वज्रिमान् धूमात् यो